

EXAMENUL DE BACALAUREAT – 2007

Proba scrisă la MATEMATICĂ

PROBA D

Varianta 098

Profilul: Filiera Teoretică: sp.: matematică-informatică, Filiera Vocatională, profil Militar, Specializarea: specializarea matematică-informatică

◆ Toate subiectele sunt obligatorii. Se acordă 10 puncte din oficiu. Timpul efectiv de lucru este de 3 ore.

La toate subiectele se cer rezolvări cu soluții complete

SUBIECTUL I (20p)

- (4p) a) Să se determine distanța dintre punctele $A(2,-1,0)$ și $B(-1,1,2)$.
- (4p) b) Să se calculeze $1 - \cos 2007\pi$.
- (4p) c) Să se determine coordonatele punctelor de intersecție ale elipsei $2x^2 + 3y^2 - 5 = 0$ cu dreapta $x = y$.
- (4p) d) Să se determine $\vec{v} + \vec{w}$ dacă $\vec{v} = 3\hat{i} + 5\hat{j} + 2\hat{k}$, $\vec{w} = -3\hat{i} + 7\hat{j} - 2\hat{k}$.
- (2p) e) Să se determine conjugatul numărului complex $20 + 30i$.
- (2p) f) Să se determine aria unui triunghi având perimetrul egal cu 18 și lungimea razei cercului inscris egală cu $\sqrt{3}$.

SUBIECTUL II (30p)

1.

- (3p) a) Să se determine suma $x_1 + x_2 + x_3 + x_4$, unde x_1, x_2, x_3, x_4 reprezintă rădăcinile polinomului $f = X^4 + X^2 + 1$.
- (3p) b) Dacă funcția $f : \mathbf{R} \rightarrow \mathbf{R}$ este $f(x) = x^3 - 1$ se determine $(f \circ f)(1)$.
- (3p) c) Să se arate că numărul $\lg 2 + \lg 5$ este natural.
- (3p) d) Să se determine soluția reală a ecuației $x^3 = 27$.
- (3p) e) Să se calculeze probabilitatea ca un element din mulțimea $\{1, 2, \dots, 26\}$ să fie par.

2. Se consideră funcția $f : \mathbf{R} \rightarrow \mathbf{R}$, $f(x) = x^{2007}$.

- (3p) a) Să se determine $f'(x)$, $x \in \mathbf{R}$.
- (3p) b) Să se determine numărul punctelor de extrem ale funcției f .
- (3p) c) Să se determine numărul punctelor de inflexiune ale graficului funcției f .
- (3p) d) Să se calculeze $\lim_{x \rightarrow 1} \frac{f(x) - 1}{x - 1}$.
- (3p) e) Să se calculeze $\lim_{n \rightarrow \infty} \frac{1}{n^{2008}} \int_0^n f(x) dx$

SUBIECTUL III (20p)

Se consideră mulțimea $\mathbf{Z}[\sqrt{2}] = \{a + b\sqrt{2} \mid a, b \in \mathbf{Z}\}$, care împreună cu operațiile de adunare și înmulțire uzuale are structura algebrică de inel și funcția $f : \mathbf{Z}[\sqrt{2}] \rightarrow \mathbf{Z}$, $f(a + b\sqrt{2}) = a^2 - 2b^2$, $a, b \in \mathbf{Z}$.

- (4p) a) Să se arate că $f(x \cdot y) = f(x)f(y)$, $\forall x, y \in \mathbf{Z}[\sqrt{2}]$.
- (4p) b) Să se arate că $f(x) = 0$ dacă și numai dacă $x = 0$.
- (4p) c) Să se verifice că $f(1 + \sqrt{2}) = -1$.
- (2p) d) Să se arate că mulțimea $A = \{x \in \mathbf{Z}[\sqrt{2}] \mid f(x) = 1\}$ conține cel puțin 2007 elemente.
- (2p) e) Să se arate că mulțimea $B = \{x \in \mathbf{Z}[\sqrt{2}] \mid f(x) = -1\}$ conține cel puțin 2007 elemente.
- (2p) f) Să se arate că dacă $a + b\sqrt{2} \neq 0$, $a, b \in \mathbf{Z}$, atunci $(a + b\sqrt{2})(a' + b'\sqrt{2}) = 1$, unde $a' = \frac{a}{a^2 - 2b^2}$, $b' = \frac{-b}{a^2 - 2b^2}$.
- (2p) g) Să se arate că mulțimea elementelor inversabile din inelul $\mathbf{Z}[\sqrt{2}]$ este $C = A \cup B$.

SUBIECTUL IV (20p)

Se consideră funcția $f : (0, \infty) \rightarrow \mathbf{R}$, $f(x) = \ln x$ și sirul $(x_n)_{n \geq 1}$, definit prin

$$x_n = \int_{\pi}^{2\pi} \frac{|\sin(nx)|}{x} dx, \quad n \in \mathbf{N}^*$$

- (4p) a) Să se calculeze $f'(x)$, $x \in (0, \infty)$.
- (4p) b) Să se arate că $\frac{1}{k+1} < \ln(k+1) - \ln k < \frac{1}{k}$, $\forall k \in (0, \infty)$.
- (4p) c) Utilizând metoda schimbării de variabilă, să se arate că $x_n = \int_{n\pi}^{2n\pi} \frac{|\sin t|}{t} dt$, $\forall n \in \mathbf{N}^*$.
- (2p) d) Utilizând inegalitățile de la punctul b), să se arate că $\ln(2n+1) - \ln(n+1) < \frac{1}{n+1} + \frac{1}{n+2} + \dots + \frac{1}{n+n} < \ln 2$, $\forall n \in \mathbf{N}^*$.
- (2p) e) Să se arate că $x_n = \int_0^\pi \frac{\sin t}{n\pi + t} dt + \int_0^\pi \frac{\sin t}{(n+1)\pi + t} dt + \dots + \int_0^\pi \frac{\sin t}{(2n-1)\pi + t} dt$, $\forall n \in \mathbf{N}^*$.
- (2p) f) Să se arate că $\frac{2}{\pi} \left(\frac{1}{n+1} + \frac{1}{n+2} + \dots + \frac{1}{2n} \right) \leq x_n \leq \frac{2}{\pi} \left(\frac{1}{n} + \frac{1}{n+1} + \dots + \frac{1}{2n-1} \right)$, $\forall n \in \mathbf{N}^*$.
- (2p) g) Să se calculeze $\lim_{n \rightarrow \infty} x_n$.

Varianta 98

Subiectul I

- a) 5. b) 2. c) $(-1, -1), (1, 1)$. d) $\vec{v} + \vec{w} = 12\vec{j}$. e) 20-30i; f) $9\sqrt{3}$.

Subiectul II

1. a) 0. b) -1. c) $\lg 10 = 1 \in N$. d) $x = 3$. e) $\frac{13}{26} = \frac{1}{2}$.
2. a) $f'(x) = 2007x^{2006}$, $x \in \mathbf{R}$. b) 0 puncte de extreme. c) 1 punct de inflexiune.
- d) $f'(1) = 2007$. e) $\frac{1}{2008}$.

Subiectul III

- a) $x, y \in \mathbf{Z}[\sqrt{2}]$, deci $x = a + b\sqrt{2}$, $y = c + d\sqrt{2}$, $a, b, c, d \in \mathbf{Z}$. Atunci $x \cdot y = ac + 2bd + (ad + bc)\sqrt{2}$, deci $f(xy) = (ac + 2bd)^2 - 2(ad + bc)^2 = a^2c^2 + 4abcd + 4b^2d^2 - 2a^2d^2 - 4abcd - 2b^2c^2 = (a^2 - 2b^2)(c^2 - 2d^2) = f(x)f(y)$.

b) Fie $x = a + b\sqrt{2}$, $a, b \in \mathbf{Z}$. Atunci $f(x) = 0 \Leftrightarrow a^2 - 2b^2 = 0$, adică $a^2 = 2b^2$.

Presupunem $a \neq 0$, fie $(a, b) = d$, deci $a = dm$, $b = dn$, $(m, n) = 1$ și din $a^2 = 2b^2$ avem $m^2 = 2n^2$ și obținem că 2 este divizor comun pentru m, n, deci cotradicție. Atunci $a^2 = 2b^2$, $a, b \in \mathbf{Z}$ dacă și numai dacă $a = b = 0$, adică $x = 0$.

c) $f(1 + \sqrt{2}) = 1^2 - 2 \cdot 1^2 = -1$.

d) Pentru $a = 3$, $b = 2$ avem $x = a + b\sqrt{2} = 3 + 2\sqrt{2}$ și $a^2 - 2b^2 = 1$, deci $x \in \mathbf{Z}[\sqrt{2}]$. Dar dacă $x = a + b\sqrt{2}$, $y = c + d\sqrt{2}$, $a, b, c, d \in \mathbf{Z}$ avem $x \cdot y \in \mathbf{Z}[\sqrt{2}]$, deci $x^n \in \mathbf{Z}[\sqrt{2}]$, $n \in \mathbf{N}^*$. Adică $x, x^2, x^3, \dots \in \mathbf{Z}[\sqrt{2}]$, sir crescător, deci cu elemente distințe.

e) Se arată asemănător cu d) pentru $a = b = 1$, $(1 + \sqrt{2})^{2n+1} = a_n + b_n\sqrt{2}$, $a_n^2 - 2b_n^2 = (-1)^{2n+1} = -1$.

f) Calcul direct.

g) „ $\subset$ ” Dacă $z \in U(\mathbf{Z}[\sqrt{2}])$ și $z' \in \mathbf{Z}[\sqrt{2}]$ este inversul său, atunci $z \cdot z' = 1$, deci $f(z \cdot z') = f(1)$, adică $1 = f(z) \cdot f(z')$.

Deoarece $f(z), f(z') \in \mathbf{Z}$, obținem că $f(z) \in \{-1, 1\}$, deci $z \in A \cup B$. Așadar $U(\mathbf{Z}[\sqrt{2}]) \subset A \cup B$.

„ $\supset$ ” Dacă $z = a + b\sqrt{2} \in A \cup B$, atunci $f(z) \in \{-1, 1\}$.

I. $f(z) = 1 \Leftrightarrow a^2 - 2b^2 = 1 \Leftrightarrow (a + b\sqrt{2}) \cdot (a - b\sqrt{2}) = 1$, deci z este inversabil, inversul său fiind

$$z' = a - b\sqrt{2} \in \mathbf{Z}[\sqrt{2}]$$

II. $f(z) = -1 \Leftrightarrow a^2 - 2b^2 = -1 \Leftrightarrow (a+b\sqrt{2})(a-b\sqrt{2}) = -1$, deci z este inversabil, inversul său fiind $z' = -a + b\sqrt{2} \in \mathbf{Z}[\sqrt{2}]$.

În ambele cazuri obținem că $z \in U(\mathbf{Z}[\sqrt{2}])$, astădat $A \cup B \subset U(\mathbf{Z}[\sqrt{2}])$.

În concluzie, $U(\mathbf{Z}[\sqrt{2}]) = A \cup B$.

Subiectul IV

a) $f'(x) = \frac{1}{x}$, $x \in (0, \infty)$;

b) Din f continuă și derivabilă obținem f continuă pe $[k, k+1]$ și derivabilă pe $(k, k+1)$, $\forall k \in (0, \infty)$, putem aplica teorema lui Lagrange pe $[k, k+1]$ și obținem ca $\exists c \in (k, k+1)$ astfel incat $f'(c) = \ln(k+1) - \ln(k)$. Din $f''(x) = -\frac{1}{x^2} < 0 \forall x \in (0, \infty)$ obținem f' strict descrescătoare pe $(0, \infty)$ deci din $k < c < k+1$ avem $f'(k) > f'(c) > f'(k+1)$, adică

$$\frac{1}{k+1} < \ln(k+1) - \ln k < \frac{1}{k}, \forall k \in (0, \infty).$$

c) Notam $t = nx$ și avem $dt = ndx$, iar pentru $x = \pi$, $t = n\pi$ și pentru $x = 2\pi$, $t = 2n\pi$,

$$\text{deci } x_n = \int_{\pi}^{2\pi} \frac{|\sin(nx)|}{x} dx = \int_{n\pi}^{2n\pi} \frac{|\sin t|}{t} \cdot \frac{1}{n} dt = \int_{n\pi}^{2n\pi} \frac{|\sin t|}{t} dt, \forall x \geq 1;$$

d) Scriem relația de la punctual b) pentru k de la $n+1$ până la $2n$.

e) $x_n = \sum_{k=n}^{2n-1} \int_{k\pi}^{(k+1)\pi} \frac{|\sin t|}{t} dt = \sum_{k=n}^{2n+1} I_k$, unde $I_k = \int_{k\pi}^{(k+1)\pi} \frac{|\sin t|}{t} dt$. În I_k facem substituția

$$t = k\pi + y \text{ și obținem } I_k = \int_0^\pi \frac{\sin y}{k\pi + y} dy;$$

f) $\frac{\sin y}{k\pi + \pi} \leq \frac{\sin y}{k\pi + y} \leq \frac{\sin y}{k\pi}$, $y \in [0, \pi] \Rightarrow \frac{1}{(k+1)\pi} \int_0^\pi \sin y dy \leq I_k \leq \frac{1}{k\pi} \int_0^\pi \sin y dy$, deci

$$\frac{2}{\pi(k+1)} \leq I_k \leq \frac{2}{\pi \cdot k}. \text{ Prin sumare de la } k = n \text{ la } k = 2n-1 \text{ obținem rezultatul.}$$

g) Dacă trecem la limită în d) rezultă:

$$\lim_{k \rightarrow \infty} \left(\frac{1}{n} + \frac{1}{n+1} + \dots + \frac{1}{2n-1} \right) = \lim_{n \rightarrow \infty} \left(\frac{1}{n+1} + \frac{1}{n+2} + \dots + \frac{1}{2n} \right) = \ln 2. \text{ Obținem din f)}$$

$$\lim_{k \rightarrow \infty} x_n = \frac{2}{\pi} \ln 2.$$